

VERKLARING VAN HAARLEM DECEMBER 2004

Waarom een verklaring?

Op 10 december 2004 besloten enige tientallen in de restauratie en monumentenzorg actieve architecten om in gezamenlijkheid een vorm van kwaliteitsborging in het door hen te leveren werk te realiseren. Eerder, op 14 mei 2004, waren hierover eerste gedachten in deze kring geformuleerd naar aanleiding van waarnemingen over de kwaliteit van de Nederlandse monumentenzorg nu en in de toekomst door de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. Het -politieke- gegeven dat in toenemende mate de formele verantwoordelijkheid voor uitvoering van wet- en regelgeving in de monumentenzorg zal worden gedelegeerd naar lokaal overheidsniveau, en de constatering dat door de Rijksdienst voor de Monumentenzorg ter borging van plan- en uitvoeringskwaliteit met tal van advies- en uitvoeringsbranches in de monumenten-instandhouding kwaliteitsborgende afspraken, gedrags- en werkafspraken zijn en worden gemaakt, maken dat ook op het niveau van de architect een vorm van kennis- en kwaliteitsborging wenselijk en opportuun is. Omdat de restaurerende architect een sleutelpositie inneemt in het monumentenzorgveld is de borging, overdracht en uitwisseling van kennis binnen de beroepsgroep - van oud en ervaren tot jong en startend - van bijzonder belang voor de totstandkoming van kwaliteit.

De groep architecten onderstreept daarom het belang van een kwaliteitsborging en een vorm van erkenning daarin. Op weg daar naartoe brengen zij, ondergetekenden, onderstaande verklaring uit.

De gedachtewisseling hierover werd gevoed door de volgende waarnemingen bij het werkterrein van de restaurerende architect en bij de inhoud en het doel van de monumenteninstandhouding.

Werkterrein van de architect in de monumentenzorg

Het areaal gebouwen waar de restauratie-architect 'van nature' bij betrokken is, is uitermate divers van aard, omvang en leeftijd. Het 'klassieke' monument – daterend van vóór 1850 – zal, ondanks toevloed van relatief jongere monumenten, in belangrijke mate onderwerp van het architectenwerk zijn. De jongere monumentale bouwkunst zal een relatief kleine, specifieke groep objecten vormen die vaak een eigen kennisprofiel van de architect vraagt. En hoewel daarover wel andere meningen worden verkondigd, leert de dagelijkse praktijk dat het 'klassieke' monument niet 'klaar' is, niet volop gekend wordt, niet is uit-onderzocht en niet definitief geconserveerd, zomin als dat het geval is met de gebouwen die nog maar kort als monument zijn aangemerkt. Kennis op het terrein van het interieur, detaillering, afwerking, op installatiehistorisch gebied en op het terrein van materialen en bewerkingen is voor een flink deel nog in opbouw. Her- of re-restauratie van beschermde objecten is met regelmaat nodig. Behoud, beheer en herstel van het 'monumentale gebouw van vanouds' blijft volstrekt actueel en behoeft verdieping, zoals de kennis over de instandhouding van de jongere bouwkunst ook vermeerdering behoeft. De restaurerende architect, die zijn opdracht op kwalitatief hoogwaardige wijze wil vervullen, moet dus van veel 'kennismarkten thuis zijn'. Daarnaast moet hij zich ook op andermans terrein kunnen begeven: de andere disciplines die in

'naar erkenning van de restauratie-architect'

onderzoekende en uitvoerende zin bij de monumenten-instandhouding en -herbestemming betrokken zijn, vormen met die van de architect, de kwaliteitsketen van het vakgebied.

Tenslotte zal steeds meer de instandhouding van historische civieltechnische werken (bruggen, sluisen, waterbouwkundige werken, spoorwegconstructies, etc.) een opgave voor de restaurerende architect worden. De actuele kennis van de oorspronkelijke stichtende discipline/instantie is immers vaak veraf geraakt van wat het historische object vraagt.

Vakgebied restauratie en doel van de monumenteninstandhouding

Restauratie is het instandhouden, revalideren en vitaliseren van bestaand gebouwd cultuurgoed. Terughoudendheid van ingrijpen is per definitie beginsel van cultuurbehoud. Desondanks vraagt restauratie om interventie. Het spectrum van interveniëren is ruim, omdat opgave en uitgangspunt steeds verschillen. Het gaat om materiële instandhouding, consolidatie, regeneratie, materiële en constructieve vervanging, reconstructie, functionele aanpassing, in- en uitbreiding en geconditioneerd ontwerp.

De interventie is gericht op respectvol behoud, herstel en herbestemming van bestaande gebouwen en bouwwerken met maatschappelijk erkende cultuurhistorische waarde. Het gaat daarbij om onderkenning, herkenning en erkenning van cultuurwaarden en het op basis daarvan integrerend interveniëren in het object.

Ontwerpen met respect voor het bestaande is het credo. Naast de culturele en historische factoren kent de opgave technische, economische en breder-maatschappelijke componenten. De restauratieopgave kent nadrukkelijk een onderzoekend element, dat beoogt (her-) explicitering van cultuurwaarden, beantwoording van fundamentele behouds- en herstellvraagstukken en van thematische vraagstukken op het gebied van de instandhoudingstechnologie.

Bovenstaande brengt ondergetekenden, restaurerende architecten, tot de navolgende verklaring, te beschouwen als schetsplan voor een onderling te formuleren systeem van kennisuitwisseling en kwaliteitsborging.

Verklaring, opgesteld naar aanleiding van de architectendag 10 december 2004 te Haarlem

Ondergetekenden, restauratie-architecten en restaurerende architecten, verklaren:

- dat zij onderkennen dat het vakterrein van de restauratie-architect of restaurerende architect een groot spectrum van deskundigheden omvat en dat per project een flink aantal deskundigheden in wisselende samenstelling aan bod is waarin de architect kwaliteit moet leveren,
- dat partners in de restauratie- en monumenten-instandhouding, als 'medeschakels' in de keten, een onmisbare rol vervullen in het realiseren van een integraal kwaliteitstraject,
- dat zij daarom deze partners en de door die partners vertegenwoordigde vakdiscipline's bij de aan hen gestelde opgave zullen betrekken in het belang van integrale kwaliteit van monumentenzorg,

'naar erkenning van de restauratie-architect'

- dat zij zich ernstig zorgen maken over de waarneembare en ook door de Rijksdienst voor de Monumentenzorg gesignaleerde tendens dat de kwaliteit van de restauratie- en monumenten-instandhouding afneemt,
- dat zij ten behoeve van onderlinge kennisuitwisseling, toetsing van visie en standpunt en in het belang van opleiding van startende collega's en daarmee met het oog op continuïteit van het vakgebied met regelmaat kennisoverleg en inhoudelijk debat zullen voeren in de kring van architecten, betrokken bij de restauratie / instandhouding van monumenten en ander gebouwd cultuurgoed,
- dat zij in onderlinge samenspraak en in samenspraak met de Rijksdienst voor de Monumentenzorg een visie op het vakgebied willen vastleggen en termen en criteria willen formuleren, waarmee de kwaliteit van het architectenwerk in de monumentenzorg kan worden gewaarborgd,
- dat zij daarmee beogen te komen tot de ontwikkeling van een erkenningsregeling waarmee aan de kwaliteitsborging van het architectenwerk in de monumentenzorg vorm kan worden gegeven,
- dat zij zich zullen verplichten tot nader te formuleren afspraken met betrekking tot onderling verkeer en dat zij zich conformeren aan vergelijkbare afspraken met en tussen uitvoerenden in het vakgebied van de restauratie en monumenten-instandhouding,
- dat zij geen werken of onderdelen van werken zullen voorbereiden of (doen) uitvoeren voordat de daartoe benodigde expertise daarin is betrokken. Bij twijfel vindt geen ingreep plaats (in dubio abstinence),
- dat zij de eigenaar/opdrachtgever zullen wijzen op de door hen ondertekende verplichting tot het nakomen van de kwaliteitsafspraken over monumentenzorg en restauratie-uitvoeringspraktijk.